tomuto prohlášení (§ 383 civ. ř. s.). Na konec ještě se sluší zmíniti o tom, že přísežný výslech stran není předmětem pojištění důkazu (§ 384 civ. ř. s. a contr.) a že rozhodčí mohou strany (podobně jako svědky a znalce) jen nepřísežně vyslýchati; ohledně výkonu přísahy obraťtež se na příslušný soud státní (§§ 588 a 589 civ. ř. s.).

Vysloužilci (invalidi).

I. Pojem.

Vysloužilci neboli invalidi jsou vojíni k službě neschopní, bez rozdílu, zda stali se k službě vojenské neschopnými ve válce či v míru. Ve středověku pečovalo rytířstvo a kněžstvo o válečníky k boji neschopné. Později, když zavedena byla vojska stálá a sevšeobecněla povinnost branná, musil stát na se vzíti povinnost zaopatřovati příslušným způsobem vojáky, kteří ve službě vojenské stali se úplně neb částečně ku výdělku neschopnými. Největšího stupně dosáhla péče a rozvoj zaopatření invalidů ve Francii za panování Bourbonů. Za Ludvika XIV. založen pak zvláštní ústav «Hôtel des invalides«, jenž spočíval na mohutných základech a jemuž dostalo se velikých výhod a bohatého nadání. Kromobyčejná péče věnována invalidům za vojenské vlády Napoleonovy, neboť počet invalidů za výbojných válek jeho vzrostl na míru úžasnou; za tím účelem přikročeno k rozsáhlým a četným opatřením a ústavům, v nichž vysloužilci měli býti dostatečně zaopatřeni. V Němcích založil zvláštní invalidovnu po skončení druhé války slezské Bedřich II., do níž přijímáni vojíni zmrzačení nebo jinak k službě polní nepotřební.

II. V Rakousku vydány byly již záhy a to r. 1772 předpisy (reglement) o zaopatřování vysloužilců. Činil pak se tu rozdíl mezi invalidy k službě vojenské úplně neschopnými, t. zv. reálními invalidy, a mezi poloinvalidy, kteří nemohli přestáti námah služby v poli, avšak uznáni byli schopnými k službě posádkové a pevnostní. Invalidi reální dělili se pak:

a) na invalidy patentální, kteří nežili v invalidovně, nýbrž mimo ni v některé provincii rakouské a v místě, které se jich poměrům zdálo býti nejpříhodnějším. Těmto dostávalo se na jich patent denního platu na účet eráru. Invalidi takoví byli oprávněni vydělávati si kromě toho živobytí prací svou; nebylo-li pak jim více možno takto se živiti, mohli žádati a hlásiti se — odevzdavše patent svůj — za přijetí do některé invalidovny.

b) Dále byli vysloužilci, kteří zaopatření docházeli v invalidovnách, ježto byli úplně ku výdělku neschopnými; k této třídě počítáni byli oni, kdož pro vysoké stáří, pro těžké rány aneb za příčinou značných vad tělesných nemohli si živobytí vydělávati a neměli příbuzných, přátel ani dobrodinců, jichž péčí a přispěním by živobytí zajištěné měli.

c) Konečně byli invalidi, kteří žili sice mimo invalidovny, avšak neměli listiny patentální, nýbrž byli toliko opatřeni listinou výhradovou (Reservationsurkunde), kterouž jim byl zajištěn nárok na erární zaopatření pro ten případ, že se potvrdilo, že zaopatření tohoto postrádati nemohou. K evidenci invalidů a jich platů vydána byla zvláštní obšírná instrukce dv. vál. rady ze dne 14. května 1828 č. 1948, jež vyhlášena byla dv. dekretem 17. června 1828 č. 16199. Invalidy patentální vedly v patrnosti dle pozdějších nařízení doplňovací okresní velitelstva a úřady obecní. Obce byly povinny oznámiti vojenskému úřadu všechny případné změny týkající

se invalidů z obvodu jejich, jež by účinek měly na požitek jich invalidních důchodů, resp. na pominutí jejich.

III. Invalidovny vojenské.

Invalidovny vojenské povolány jsou zaopatřovati invalidní důstojníky až po hejtmana resp. rytmistra (u jízdy), kteří dáni byli na trvalý odpočinek, pak ony invalidní poddůstojníky, svobodníky a vojíny, jímž přísluší ze zákona nárok na invalidní zaopatření. Dle vojenského pensijního zákona ze dne 27. prosince 1875 č. 138 ř. z. mají pak nárok na invalidní zaopatření vysloužilí, resp. invalidní poddůstojníci a vojíni oni:

a) kteří byli v aktivní službě vojenské aspoň plných 30 let, neb

b) kteří oslepli následkem poranění utrpěných před nepřítelem nebo vůbec ve službě, aneb utrpěli tak těžké poranění, že potřebí mají zvláštní péče a dozoru;

c) konečně oni, kdož stali se ve službě blbými aneb stíženi byli epilepsií anebo schromnuvše neměli odnikud pomoci a příbuzní jejich nemohou je přiměřeně ošetřovati;

Vojenské invalidovny jsou ve Vídni, s filiálkami v Praze, v Neulerchenfeldu, v Trnavě a ve Lvově. Veliteli invalidoven jsou generálové nebo štábní důstojníci. Každá invalidovna rozdělena jest v pododdělení (setniny), kteréž pravidelně nemají čítati více, než 150 mužů. Invalidovny podřízeny jsou v ohledu vojenském sborovým velitelům, v jichž obvodu leží. S každou invalidovnou — až na invalidovnu lvovskou — spojena jest zvláštní nemocnice; při vojenské invalidovně trnavské nalézá se též vojenský blázinec, do něhož přijímají se choromyslní důstojníci, poddůstojníci, svobodníci a vojíni, jakož i jiné duševně choré osoby vojenské. Konečně zřízen jest při každé invalidovně zvláštní ústav pro dočasné zaopatření vdov a sirotků po vojínech. Důstojníky a vojenské úředníky do invalidoven přikazovati přísluší říšskému ministerstvu války, ostatní vojíny pak vojenským territoriálním velitelstvím. Vysloužilci, kteří přijati byli do vojenských invalidoven, dostávají za všech okolností: plat, stravu, chléb, přístřeší, oděv a limitovaný tabák ke kouření, zapraví-li zaň limitovanou cenu. Poddůstojníci a vojíni, jimž se dostalo zaopatření ve vojenských invalidovnách, mohou žádati místo zaopatření invalidního požitek invalidní pense mimo invalidovnu, aneb mohou se úplně vzdáti zaopatření invalidního za odbytné. Vysloužilci, kteří mají nárok na zaopatření invalidní, avšak na základě zvláštních poměrů volí raději invalidní pensi, mohou kdykoli býti přijati v zaopatření do invalidovny.

IV. Pense invalidní.

Pensí neboli výslužným invalidním rozumí se dále nedělitelný plat, jenž vyplácí se v měsíčních lhůtách napřed jdoucích a požitek jeho počíná prvním dnem onoho měsíce, jenž bezprostředně následuje po dni, kterého vydán byl úřední výměr nařizující přeložení určité osoby mezi invalidy. Pense invalidní vyměřuje se dle skutečné šarže, kterou dotyčný poddůstojník nebo vojín měl prve, než do vojenského zaopatření přijat byl, a pak také i dle odbytého služebního času, jenž se mu započísti dá.

1. Poddůstojníci a vojíni vojska, kteří třeba nikoli nepřetržitě sloužili aktivně plných deset let a následkem úrazů ve službě utrpěných stali se invalidními, t. j. ke každé vojenské službě navždy neschopnými, mají nárok na stálou pensi invalidní; nepřihlíží se tu k občanské nezpůsobilosti k výdělku.

2. Poddůstojníci a vojíni, kteří ještě nedovršili deseti služebních let, nabývají nároku na stálou pensi invalidní, jestliže se stali invalidními ve službě aktivní bez viny své, a spolu navždy neschopnými k výživě občanské.

3. Poddůstojníci, kteří byli nepřetržitě ve službě aktivní po 18 let nebo ještě déle, nabývají bezpodmínečně nároku na stálou pensi invalidní a nevyhledává se k odůvodnění nároku tohoto průkaz o invaliditě jejich. Poddůstojníkům a vojínům, jimž dostati se má před dovršením desetileté aktivní služby pense invalidní, vyměří se tato pense tím obnosem, jenž by jim dle šarže jejich přislušel po úplných deseti letech služebních. Kadeti, kteří následkem poranění ve válce stali se neschopnými ke službám válečným, bývají dáni na odpočinek s důstojností poručíků požívajíce vysluzného ročních 300 zl. Příplatek poskytovaný za poranění není nijak závislým od přídavku pensijního.

V. Příplatek za poranění není závislým na invalidní pensi a vyměřuje se bez ohledu na dobu služební a na šarži jen dle stupně utrpěného poranění. Poddůstojníci a vojíni, kteří nepřátelskou zbraní aneb jinými přístroji válečnými nebo bez viny své při vykonávání služby v míru poraněni byli nebo doznali nějakého těžkého úrazu a důsledkem toho k službě neschopnými jsou, obdrží k normální pensi invalidní zvláštní přídavek za poranění v obnosu 48 zl.; důstojníci, vojenští duchovní a úředníci vojenští obdrží tu pak 200 zl., ztratí-li ruku nebo nohu, 400 zl. ročního přídavku. Poddůstojníci a vojíni, kteří ztratili nohu nebo ruku, z některé z uvedených příčin, dostanou k normální pensi invalidní zvláštní přídavek za poranění v ročním obnosu 96 zl. Poddůstojníci a vojínové, kteří způsobem naznačeným pozbyli obou končetin nebo oslepli na obě oči, aneb jen zvlášť velké předměty rozpoznávají na nejbližší vzdálenost, po případě mohou jen rozeznati světlo ode tmy, požívají přídavku za poranění v obnosu ročních 140 zl., důstojníci, vojenští duchovní a úředníci pak ročně 900 zl. Má li nezpůsobilost k používání určitého údu za následek neschopnost ku výdělku, jakož i zranění neb těžké úrazy na hlavě, na prsou nebo na dolejší části těla, kterými úplně a trvale porušeny jsou výkony důležitých ústrojí, pokládají se na roveň ztrátě některého údu. Kadeti, kteří následkem poranění před nepřítelem utrženého dáni byli s hodností poručíků na odpočinek, mají nárok na zvláštní přídavek za poranění vyměřený důstojníkům. Za zvláštních poměrů mají pak takovíto kadeti s těmitéž modalitami a v téže míře jako mužstvo stálého vojska nárok na přídavek služební, pracovní, zdravotní a na příplatek při pochodu poskytovaný. Mužstvu do vojenských invalidoven přijatému přísluší plat dle skutečné jich šarže, jakou měl dotyčný ve službě aktivní naposledy.

VI. Ztráta zaopatření v invalidovnách.

Byl-li někdo odsouzen k trestu těžkého žaláře, pozbývá nároku na zaopatření v invalidovně; všechny platy v invalidovně poskytované (vyjímaje přídavek za poranění), končí posledním dnem občasí výplatního, v němž rozsudek trestní prohlášen byl. Vysloužilci, kteří oddávají se opilství, působí nesnášelivostí svou různice v invalidovně, pravidlům domácím podříditi se nechtějí a nedbajíce všeho domlouvání a všechněch trestů zatvrzele v nepolepšitelném chování vytrvávají, a tak nehodnými se prokáží zaopatření v invalidovně, odstraní se po návrhu velitelství invali-

dovny učiněném představenému generálnímu (vojenskému) velitelství, z invalidovny a poukáže se jim pense invalidní ve výměře jim příslušející.

VII. Zemře-li poddůstojník nebo vojín zaopatřený ve vojenské invalidovně, jemuž dle předpisů vojenských vystrojen býti má pohřeb s průvodem vojenským (konduktem), avšak z jehož pozůstalostí útrat pohřebních zapraviti nelze, smí býti zesnulému povolen na účet eráru paušální obnos tří zlatých (3 zl.) na pořízení rakve a na úhradu menších výloh ostatních, pokud tu není již zvláštního fondu pravidelného nebo jiným způsobem o to postaráno.

VIII. Právo občanské.

Vyloučena jest exekuce na zaopatřovací platy invalidů. Dle § 15 zák. ze dne 13. června 1880 č. 70 ř. z. jest přilepšená k zaopatření invalidnímu poskytovaná z fondu tax vojenských (přídavek osobní a příplatek procentní) integrující částí pense, po případě platu patentálního; nemůže tedy příplatek procentní poskytovaný k invalidnímu platu patentálnímu býti ani obstávkou ani exekucí stižen (nař. min. zem obrany ze dne 1. června 1882 č. 108 ř. z.).

IX. Právomoc trestní.

Důstojníci a mužstvo v invalidovnách zaopatření podléhají ve věcech trestních vojenské právomoci soudní. Invalidi ve vojenských invalidovnách ubytovaní mají povinnosti vojenské, služební a povinnosti stavu, jež na se vzali v tom rozsahu, jak je dle svého postavení jako vysloužilci invalidoven plniti mohou, a náleží tudíž k osobám podrobeným vojenské právomoci, kteréž dle čl. III. vyhl. patentu ze dne 15. ledna 1855 podléhají ustanovením voj. zákonníka trestního i co do vojenských zločinů a přečinů potud, pokud vůbec mohou v postavení svém nějaký takový zločin nebo přečin spáchati a pokud o nich zákon neobsahuje ustanovení zvláštního, jako tomu jest v § 209 voj. zák. trest. Ostatně náleží soudci, aby v mezích zákonem vytčených přihlížel při odsouzení a při výměře trestu k různým okolnostem polehčujícím, jakož i ku př. k pokročilému stáří invalidy, k různým vadám jeho aneb vzhledem k méně přísnějšímu jich služebnímu svazku (nař. nejv. dv. soudu voj. ze dne 3. srpna 1855 č. 1746 se schvál. nejv. vál. soudu ze dne 26. července 1855, III. odd. 12 č. 1959).

Uprchne-li invalida z invalidovny, není vinen desercí; než vždy pozbývají takovíto uprchlíci dle předpisů o tom vydaných za trest zaopatření invalidního (§ 209 voj. trest zák. a nař. říš. min. války ze dne 20. září 1870 č. 616 odd. 4, a ze dne 30. května 1868 č. 939 odd. 4.).

Ostatní kategorie invalidů podrobeny jsou však právomoci civilních soudů trestních. Soudy trestní mají opis právoplatného rozsudku, kterým patentální invalida odsouzen byl k trestu těžkého žaláře, sděliti připojíce listinu patentální odsouzenému odebranou s vojenským úřadem zemským, v jehož obvodu měl invalida bydliště své (min. nař. ze dne 13. listopadu 1854 č. 294 ř. z.). Je-li patentální invalida vojenské policejní stráže, zašle se jeho patentální listina politickému úřadu zemskému, v jehož obvodu invalida posledně měl domcil. (výn min. sprav. ze dne 26. ledna 1864 č. 678). Byl-li odsouzen patentální invalida, zaslati má invalidovna plat patentální po čas vazby jeho mu příslušející na uhražení výloh spojených s vyšetřováním a se zaopatřením, na které si činí nároky soud civilní. Byl-li invalida odsouzen k nějakému trestu, který nemá v zápětí ztrátu požitku patentálního, nahradí se náklady zaopatření za trvání trestu

vynaložené z platu jemu v té době zadrženého. Ostatní příplatky a příspěvky nadační, jichž invalida požívá, mohou se jen tehdy vynaložiti na úhradu nákladů soudem trestním podniknutých, nebrání-li tomu zvláštní ustanovení předpisů poplatkových aneb listiny nadační, o čemž rozhodovati přísluší velitelství invalidovny (výnos min. vnitra ze dne 30. ledna 1865 č. 779).

X. Pense vojenské.

Důstojníci všech stupňů, vojenští duchovní a úředníci vyjímaje praktikanty a elevy, pak gážisti stálého vojska do žádné dietní třídy nevřadění mají právo na stálou pensi, byli-li na základě zjištěné neschopnosti své ke službě dáni na odpočinek po dokonané desítileté služební době. Gážisti vojenští, kteříž dovršili 60. rok věku svého aneb po dobu 40 let sloužili, mohou býti žádajíce o přeložení na odpočinek osvobozeni od průkazu své služební neschopnosti. Pense může býti přiznána i před dovršením desetileté doby služební, nastane-li neschopnost k službě:

a) následkem poranění utržených před nepřítelem neb následkem pohrom válečných;

b) následkem opuštěnosti způsobené porušením mysli, padoucnicí, oslepnutím na obě oči aneb schromnutím,

c) následkem vnějších úrazů, které dotyčná osoba utrpí bez viny své při službě, aneb následkem jiného trvalého porušení zdraví, jež způsobeno bylo zvláštností služby vojenské, jakož i epideckými a endemickými nemocemi, které řádí v místu přikázaném k služebnímu pobytu, anebo sdělnými nemocemi očními, pokud se tím stala ona osoba nezpůsobilou nejen k výkonu služby vojenské, nýbrž i k výdělku základem svého dosavádního postavení. Pense roční vyměří se dle započítatelných let služebních a sice v ten způsob, že obnáší po úplných deseti letech služebních $^1/_3$, po úplných patnácti ale necelých 16 letech služebních $^3/_8$ posledního aktivního platu. K této kvotě ($^1/_3$, $^3/_8$) připočtou se za každý odsloužený rok další $2^1/_2\,^0/_0$ gáže, takže po 40 letech služebních rovná se pense plné aktivní gáži; další zvýšení pense místa nemá. Důstojníci, duchovní a úředníci vojenští požívají jako roční pense nejmenšího (minimálního) obnosu 300 zl. Pense vyplácí se na měsíc a sice ve lhůtách předkem jdoucích, jest platem dále nedělitelným a počíná požitek její tím dnem, kterého dle vojenského věstníku dotyčná osoba přeložena byla na odpočinek. Požitek pense zaniká:

a) smrtí oprávněného;

b) byl-li pensista opětně do služeb povolán k vojsku nebo k válečnému námořnictvu s platem aktivním;

c) přestoupil-li do civilních služeb státních nebo do nějaké jiné služby veřejné, jež se státní službě za rovnou pokládá;

d) vystěhoval-li se nebo nabyl-li pensista cizího občanství státního;

e) byl-li trestním soudem odsouzen k trestu, jenž dle zákona má v zápětí ztrátu výslužného (pense);

f) uplyne-li lhůta, na kterou dočasně bylo výslužné povoleno;

g) vzdá-li se oprávněný pense za odbytné;

h) ve všech případech ostatních, kde místo má dle stávajících předpisů vojenských vyloučení z odpočinku, vyjímaje případ ten, že by povoleno bylo požívání pense i nadále po složení důstojnosti vojenské, aneb pozbyl-li pensista jsoucí na odpočinku vojenské důstojnosti své po nálezu rady čestné (srv. čl. »Rada důstojnická čestná);

i) konečně vzdal-li se dotyčný pensista dočasně požitku vojenského výslužného a podržel důstojnost vojenskou po dobu tohoto odřeknutí.

Změna nastala ve příčině osob přesazených resp. vystoupivších z aktivity vojska řádného do zeměbrany a naopak (zák. ze dne 29. června 1896 č. 108 ř. z.).

Vystěhování.

Čl. IV. zákl. z. st. ze dne 21. prosince 1867 č. 142 ř. z. jest zaručena všem občanům státním volnosť stěhování uvnitř říše; možnosť vystěhovati se z obvodu státního obmezena jest jedině brannou povinností. Tím byl patent o stěhování ze dne 24. března 1832 č. 2557 sb. z. s. v zásadě zrušen, jelikož tento žádal k vystěhování se úředního povolení, kdežto nyní právo vystěhovati se takovým dovolením již podmíněno není. Rovněž obmezení tohoto práva brannou povinností toho nevyžaduje, aby zmíněný patent v platnosti byl zachován, jelikož k tomuto cíli úplně dostačují zvláštní zákony o splnění branné povinnosti (st. z. z. o všeobecných právech státních občanů č. 142 ř. z. čl. IV., »Z. f. V.« r. 1868, č. 12, str. 45). Proti branným povinníkům, kteří se bez dovolení vystěhovali, nebudiž na dále vydáván nález vystěhovalecký, jelikož je stihnou toliko trestní účinky v branném zákoně vytčené (výn. min. ze 3. června 1868 č. 7201). Totéž platí o trestních ustanoveních na nedovolené vzdálení se (výn. min. zevn. zál. ze dne 30. července 1873 č. 10.388). Patent o vystěhování ze dne 24. března 1832 v mnohém ohledu nesrovnává se tudíž se zásadou státních zákl. zák., že volnosť vystěhovati se z obvodu státního obmezena jest toliko povinností brannou a jeví se proto potřeba, aby zákonem bylo ustanoveno, za jakých podmínek se státní občanství rakouské nabývá, vykonává a pozbývá. (Čl. 1 cit. st. z. z.). Pokud však zákon takový nebyl vydán, nesluší o tom pochybovati, že státním občanům za to žádajícím, byť i mohli volně z říše se vystěhovati, příslušná zemská vláda má vydati potvrzení o propuštění jich ze svazku státního, nebo dokonce uděliti povolení k vystěhování, jelikož v tom nelze spatřovati obmezení zaručené volnosti vystěhování se a potvrzení resp. povolení takové pro vystěhovalce může míti v zemi, kam se míní stěhovati, značný význam (roz. min. vn. ze dne 19. března 1868 č. 1088, »Z. f. V.« r. 1868, č. 20, str. 78). Potvrzení, že vystěhování není v cestě žádná překážka, vydává v místech, jež mají vlastní statut, zemská vláda, jinde pak ve jménu zemské vlády politický úřad první stolice (výn. min. vn. ze dne 5. září 1868 č. 4131). Na norm. výn. ze dne 3. června 1868 č. 7201, »že osoby mužského pohlaví, jež nejsou stiženy brannou povinností, a osoby ženské k vystěhování nepotřebují vůbec žádného povolení a že civilní osoby brannou povinností stižení, jež se vystěhovaly bez dovolení, nemají stihnouti právní následky patentu o stěhování ze dne 24. března 1832, nýbrž účinky branného zákona« odvolává se též min. roz. ze dne 20. června 1874 č. 6818. Výnosem min. pro zemskou obranu a veřejnou bezpečnosť ze dne 7. července 1868 č. 1723 bylo prohlášeno, že, vzhledem k tomu, že vystěhování jest obmezeno toliko brannou povinností, rakouští občané státní, kteří nepodléhají branné povinnosti, k vystěhování z říše vůbec povolení nepotřebují a že osobám brannou povinností stiženým povolení k vystěhování uděluje ministerstvo pro zemskou obranu a veřejnou bezpečnosť. Příslušnosť ministerstva vnitra nastává toliko v těch případech, když osoba branné povinnosti nepodléhající žádala za udělení konsensu k vystěho-